

40

SÂLİH AMELİN VEFASI

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى مَعَهُ وَاحِدٌ يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ
فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ

Enes'ten (r.a) rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu:
“Ölüyü (kabre kadar) üç şey takip eder. İki geri döner, birisi onunla beraber kalır. Çoluk-çocuğu, malı ve ameli onu takip eder. Çoluk-çocuğu ve malı geri döner, ameli ise kalır”²³².

232 Buhâri, Rikâk 42; Müslim, Zühd, 5.

AÇIKLAMA

Sâlih amelin vefası ve kurtarıcı rolü, Yüce Rabbimiz tarafından şöyle beyan edilir: “Kim mü’min olarak sâlih ameller yaparsa, onun çabasını görmezlikten gelmek olmaz. Zira biz onu yazmaktayız”²³³ ve “Erkek ya da kadın, mü’min olarak sâlih amel işleyen kimseye hiç şüphesiz arı-duru, hoş bir hayat tattıracağız”²³⁴. *Arı-duru, hoş bir hayatın* ne olduğu suâline cevap arayan meşhur müfessir İbn Kesîr (v. 774/1372), Hz. Ali’nin onu “kanâat”, İbn Abbâs’ın da içinde bulunduğu bir grup âlimin “helâl ve temiz rızık”, yine İbn Abbâs’ın “saâdet” şeklindeki yorumlarına yer verdikten sonra şu değerlendirmeyi yapar: “Sahih olan anlayış, *arı-duru, hoş bir hayatın* bunların hepsini içine aldıgıdır”.

Demek oluyor ki, kanaatsiz bir ticaret, helâl ve temiz olmayan bir kazanç, saadet getirmeyen bir çalışma, âhîret hayatını göz ardı eden bir hedef, sâlih bir amel değil, aksine fâsık, yani Allah’a kulluktan çıkan/çıkarılan bir iştir. Şüphesiz bu durum, Tâbiînden Ebû Hâzim’in “Allah’a yaklaştırmayan her nimet ve imkan baş belasıdır” sözünü hatırlatır. Yunus Emre’nin şu dörtlüğü de bu çerçevede düşünülebilir: “Mal sahibi mülk sahibi / Hani bunun ilk sahibi / Mal da yalan mülk de yalan / Var biraz da sen oyalan”.

Şerhu’l-Erbaîn hadîsen adlı eserinde Sadreddîn el-Konevî (v. 673/1274), “Âdemoğlu, su ve çamura (binaya, toprağa) yaptığı yatırım hariç, bütün harcamalarından ötürü ecre nâil olur”²³⁵ hadisini yorumlarken diyor ki: “Hadisin yasakladığı bina, sahibinin sadece kısa bir gezinti ve dolaşma, lüks ve konforu düşündüğü veya gösteriş ve duysunlar için hedef-

233 Enbiyâ 21/94

234 Nahl 16/97

235 Hadis için bkz. Buhârî, Merdâ, 19; Tirmizî, Kıyâmet, 40.

lediği bina türüdür. Böyle olunca, bâninin düşünce ve hedefi bu âlemi geçemez. Bundan dolayı da âhirette bunun bir semeresi ve neticesi olmaz. Zira adam, yaptığı bina ile şu geçici yurdun ötesinde bir şey hedeflememiştir. O halde onun filleri, zâil olan arazlardan ibarettir. Onların bu dünyadan âhirete intikalini sağlayacak bir imkan yoktur. Binâenaleyh semeresi olmadığından ecri de yoktur”.

Osmanlı medreselerinde miras taksimine dair okutulan *Ceride-i Sâlih Efendi* adlı ferâiz kitabının ilk cümlesi şöyledir: “Terike-i meyyite hukûk-i erbaa taalluk eder: Techizü tekfin, kazâ-i düyûn, tenfiz-i vasâyâ, kismet beyne'l-verese”. Yani ölenin bıraktığı miras, sırasıyla şu dört muameleyi görür: Kefen ve defin masrafları çıkarılır, borçları ödenir, (kalan malın üçte birini aşmamak kaydıyla) vasiyetleri yerine getirilir ve kalan mal mirasçılara paylarına göre dağıtılır. Kabristanda birkaç metrelik kefen beziyle defin işinin bitirilmesiyle birlikte yakınları ondan ayrılır ve taksim edilmek üzere malı gündeme gelir. Zira geriye kalan mal, artık onun değil mirasçılarındır. Ameli ise sahibine özel olduğundan kendisiyle beraber “cennet bahçelerinden bir bahçe” olarak ebedî âleme intikal eder. Nitekim Rasûl-i Ekrem bu gerçeği şöyle ifade eder: “Kişinin asıl malı, yiyip bitirdiği, giyip eskittiği ve Allah için verip biriktirdiğidir”²³⁶.

“Nerede olsanız, sağlam kaleler içinde de bulunsanız, yine ölüm size yetişir”²³⁷ âyetiyle birlikte şu hadisler, ölüme dair bir muhasebe ve mura-kabe dersi vermesi bakımından önemlidir:

“Kıyamet günü nimet adına kula ilk sorulacak şey ona şöyle denilmesidir: Biz senin için bedenine sağlık ve âfiyet vermedik mi, biz seni soğuk suya kandırmadık mı?”²³⁸.

236 Müslim, Zühd, 4.

237 Nisâ 4/78

238 Tirmizî, Tefsîr (sûre: 102), 5.

“Beş şeyden evvel beş şeyi fırsat bil: Ölümünden evvel hayatını, hastalığından evvel sağlığını, iş ve meşguliyetinden evvel boş vaktini, yaşlılığından evvel gençliğini ve fakirliğinden evvel zenginliğini”²³⁹.

“Kıyamet günü, kendisine şunlardan hesap sorulmadıkça bir kulun ayakları yerinden oynamaz: Ömrünü nerede tüketti, ilmini nerede ne yaptı, malını nereden kazandı, malını nerede/nereye harcadı ve bedenini/gençliğini nerede çürüttü?”²⁴⁰.

“Ağız tadını kaçırın ölümü sıklıkla hatırlayın ve onu zihninizden çıkarmayın!”²⁴¹.

Bu itibarla Müslüman, mezar taşlarında yazılı olan “Hüve'l-Bâkî” (Bâkî olan yalnız O'dur) hükmü yanında, kendisinin fâni olduğunu düşünerek *ebedî hayatın başlangıcı* ve *yepyeni bir süreç* için her an hazırlıklı olmalıdır. “Uyku hafif bir ölümdür. Ölüm ise ağır bir uykudur” sözü, selef âlimlerine ait hikmetli ve anlamlı bir tesbittir. Ayrıca bu konuda, Hz. Ali'nin şu sözü önemli bir uyarıdır: “Dünya bir sona doğru başını alıp gitmekte, âhiret ise koşarak bize doğru gelmektedir. İnsanlar arasında, dünyanın da âhiretin de isteklileri vardır. Siz âhireti istemeye bakın. Günü gün etmeyin. Bugün hesap günü değil, iş günüdür. Ama yarın artık iş yok, yalnız hesap vardır”. O halde insan, bir gün hayata veda edeceğini ve geleceğe dönük ilmî, ictimâî, siyasî, ticarî plan ve hedeflerinin yarım kalacağını asla unutmamalıdır.

239 Hâkim, *Müstedrek*, IV, 306; Münâvî, *Feydu'l-kadir*, II, 16. Irâkî, hadisin senedinin *hasen* olduğunu söyler.

240 Tirmizî, *Kıyâmet*, 1; Dârimî, *Mukaddime*, 45. Hadisin senedi *hasen-sahih* tir.

241 Tirmizî, *Kıyâmet*, 26, Zühd, 4; Nesâî, *Cenâiz*, 3; İbn Mâce, *Zühd*, 31; Ahmed b. Hanbel, II, 293.